

Doporučení ombudsmanky FF UK k činnosti spolků a pořádání jejich akcí, se zaměřením na pořádání seznamovacích akcí

Zpracováno dne: 31. 08. 2023

Zpracovala: Pavla Špondrová

Úvod

Na ombudsmanku se obrátila řada spolků působících na FF UK, které projevily zájem o diskutování svých kompetencí a pravidel pro organizování vlastní činnosti a pořádání akcí, se zaměřením na pořádání seznamovacích akcí.

Dne 21. 06. 2023 proběhl workshop s názvem „Jak na bezpečný seznamovák?“, který organizovala Iniciativa Nahlas, jeden ze spolků působících při FF UK. Tohoto workshopu se zúčastnili též zástupci a zástupkyně dalších spolků FF UK a ombudsmanka FF UK.

Společně jsme se věnovali jednotlivým otázkám týkajících se činnosti spolků a především otázkám, jak zorganizovat opravdu bezpečnou seznamovací akci, která bude mít takovou podobu, aby se na ní cítilo co nejvíce účastníků se osob dobře.

Věnovali jsme se těmto okruhům:

- seznamovací aktivity, hry a program
- přítomnost starších studujících, doktorandů*ek, absolventů*ek
- přítomnost vyučujících mimo formální program
- flirtování, romantický a sexuální kontakt
- alkohol a pravidla jeho požívání

Shrnutí

- 1. Téma má více rovin a aspekty a požadavky na pravidla a organizaci jednotlivých akcí se mohou významně lišit** v závislosti na rozsahu, počtu a postavení účastníků se osob, délce trvání, tématech či programu.
- Pro fungování spolků a organizaci akcí je třeba, **aby si spolky byly vědomy svých povinností a též oprávnění** pravidla stanovovat.
  - Fungování spolků se řídí § 214 a násl. občanského zákoníku, stanovení pravidel je v kompetenci spolku, mohou být obsažena např. v:
    - o základní listině,
    - o stanovách,
    - o pravidlech přijatých ad hoc pro potřeby konkrétní akce

3. **Spolek odpovídá za dodržování právních předpisů a pravidel**, které stanovil, při své činnosti a na akcích – poskytuje zboží a služby, **vztahuje se na něj legislativa, především antidiskriminační zákon**, který obsahuje úpravu obtěžování, sexuálního obtěžování a přímé a nepřímé diskriminace – opatrně! Spolek může požadovat dodržování pravidel a požadovat např. opuštění akce od osob, které pravidla nedodržují nebo v případě problémů volat Policii ČR.
4. **Vždy je třeba identifikovat, kdo je organizující subjekt**, a účastníci se osoby o tom informovat, včetně toho, jaká jsou pravidla konkrétní akce, jaké jsou definice pojmů a procesní postupy. Je to organizující subjekt, kdo má právo i povinnost pravidla stanovit, včetně postupu a sankcí při jejich nedodržování a vyžadovat seznámení se s nimi.
5. Účastníci a účastnice workshopu zdůrazňovali pocit odpovědnosti za bezpečí na akcích. Zároveň uváděli, že povahou některých akcí, typicky seznamovacích akcí, je též jistá míra neformálnosti, kterou podle nich očekávají i účastníci se osoby – **akce by měly mít přátelskou, uvolněnou, neformální atmosféru, která umožňuje vzájemné seznámení se nebo setkání jinde a v jiném formátu než při výuce**. Je tudíž žádoucí stanovit určité mantinely, které pomohou zachovat jak neformálnost, tak bezpečné prostředí.
6. UK ve svém Statutu i Etickém kodexu stanoví základní pravidla pro vztahy na akademické půdě. Statut Univerzity Karlovy se již ve své Preambuli hlásí k myšlence „společenství, ve kterém jsou **vzájemné vztahy** členů **určovány autoritou duchovní, nikoli mocí**“. **Etický kodex stanoví:**
  - Část I, odst. 3 – Tento etický kodex **se týká** členů akademické obce (akademických pracovníků a studentů), vědeckých pracovníků i dalších zaměstnanců Univerzity Karlovy.
  - Část I, odst. 7 – Každý člen akademické obce ... **ctí mravní principy a zásady**, dodržuje tento kodex a základní pravidla slušného chování a zachovává ustanovení složených akademických slibů. V těchto mezích uplatňuje svá akademická práva a využívá akademické svobody.
  - Část I, odst. 8 – Každý člen akademické obce ... **respektuje lidská práva a základní svobody**, mezi nimiž na předních místech stojí právo na život a zdraví, nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, svoboda myšlení, svědomí, náboženského vyznání a projevu, i svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby. Snaží se předcházet jednání, jež by tato práva a svobody porušovalo.
  - Část I, odst. 18 – Každý člen akademické obce ... **odmítá diskriminaci** na základě rasy, etnického původu, národnosti, ideologie, náboženského vyznání, víry, světového názoru, věku, pohlaví, sexuální orientace, fyzického handicapu, jazyka, sociálního původu nebo majetkových poměrů. **Vůči všem jedná s respektem**, bez ohledu na sociokulturní odlišnosti. Dodržuje princip rovného

přístupu a rovných příležitostí. Odmítá jakoukoliv formu sexuálního obtěžování.

- Část II, odst. 1-3 – Akademický i vědecký pracovník jedná se studenty **čestně, spravedlivě, kolegiálně a otevřeně**. Nedopouští se osobního ponižování, nemorálního chování a nátlaku. Svým chováním jde studentům příkladem. Při hodnocení studijních výsledků postupuje spravedlivě a **transparentně**.

7. FF UK sama formulovala podrobnější **Stanoviska a závazná pravidla k projevům šikany, sexuálnímu obtěžování, zneužití autority**.

- Všichni mají osobní odpovědnost za dodržování těchto zásad a principů:
  - o chovat se k ostatním **důstojně a s úctou**,
  - o **netolerovat žádnou formu šikany, sexuálního obtěžování, či zneužívání autority** a v případě, že se stanou jeho svědky, na nepřijatelné chování upozornit nahlášením nebo oficiálním ohrazením se,
  - o **podporovat každého a každou, kdo se cítí být obětí** takového nepřijatelného chování, včetně propojení na externí pomoc a psychickou podporu pro podání formální stížnosti, pokud bude třeba.
- **Nevhodné chování, příklady**
  - o šikana
  - o zneužití autority
  - o sexuální obtěžování
- **Vhodné chování**
  - o **udržovat přiměřený fyzický a emocionální odstup** od studujících (či zaměstnaných na straně druhé) a plnit své univerzitní povinnosti v nejlepším zájmu univerzity bez zvýhodňování kohokoliv z akademické obce před ostatními;
  - o **používat univerzitní e-mailový účet**, univerzitní telefon, univerzitní software a aplikace pro komunikaci s členstvem akademické obce tam, kde je to možné; **nepožadovat** od studujících (či zaměstnaných osob) osobní údaje, pokud to není relevantní pro studium a akademickou práci; zaměstnané osoby by měly pečlivě zvážit, než sdělí své **osobní mobilní telefonní číslo** studujícím, přičemž je zřejmé, že v některých případech to může být po zvážení jiných alternativ nevyhnutelné (např. při organizaci, či účasti na konferenci, při exkurzích, stážích apod.);
  - o odkázat studující s potřebami podpory na příslušnou univerzitní podpůrnou službu a **omezit svou roli při poskytování osobní psychologické či jiné podpory studujícím** tam, kde to není součástí pracovních povinností;

- pokud je to možné, **zajistit, aby se schůzky a diskuse konaly na akademické půdě** nebo v jiných prostorách spravovaných či užívaných univerzitou; pokud to není možné, zajistit, aby se schůzka konala na veřejném místě, jako je např. knihovna;
- **v případě, že existuje, či vznikne nesymetrický vztah** (ať už mezi nadřízenými a podřízenými na pracovišti anebo mezi vyučující osobou a studující(m), je třeba odmítnout účast na jakékoli hodnotící nebo supervizní akademické činnosti, nebo si vyžádat přítomnost, či supervizi nezávislé osoby, která zaručí nestrannost hodnocení.
- **pokud je to logisticky možné, dodržovat stejné pokyny i jinde, v případě práce v terénu, účasti na konferencích a jakýchkoli jiných univerzitních aktivitách mimo obvyklé pracoviště;**

Doporučení: Organizační a procesní doporučení

1. Kdo je organizující subjekt?

Vždy si vyjasněte, kdo je organizující subjekt, a tudíž kdo nese odpovědnost za organizaci akce a její zákonnost (zda jde o konkrétní spolek nebo jinou entitu). **Tato informace by měla být účastníkům/cím zřejmá nejpozději z přihlášky, která by neměla být matoucí** (někdy se může z komunikace zdát, že organizujícím subjektem je UK nebo FF UK nebo konkrétní katedra/ústav, někdy se může nevědomky k poskytování služby zavázat fyzická soba, které s účastníky se osobami jedná či smlouvy podepisuje). Poskytnutí nejednoznačných, nepřesných nebo nesprávných informací nezproštuje odpovědnosti.

2. Pravidla mají být známá dopředu a dostupná i na akc

Je vhodné ještě před akcí konkrétní pravidla stanovit a účastníci se osoby s nimi seznámit, např. písemně v pozvánce, na webu, vyvěšením v místě konání na viditelném místě apod.

3. Pravidla jsou pro účastníky se osoby závazná

Je vhodné vyzvat účastníky se osoby, aby se s pravidly seznámily a zajistit projevení jejich souhlasu s nimi, např. podpisem v rámci přihlášky, informací, že přihlášením se daná osoba zavazuje pravidla dodržovat. Pravidla je vhodné při zahájení akce připomenout, učinit je na místě konání dostupná a **stanovit mechanismus pro řešení nedodržování pravidel**, včetně např. online aplikace, na kterou mohou být vyvěšeny QR kódy v místě akce. **Jasná komunikace pravidel přispívá k prevenci nevhodného chování.**

4. Osoba odpovídající za pravidla musí být vždy v dosahu

Po celou dobu konání akce je třeba, aby byla určena konkrétní osoba nebo osoby (nemusí se jednat po celou dobu akce o stejnou osobu), **kteří v daný čas za dodržování pravidel odpovídají a na které je možné se v případě potřeby obrátit.** Taková osoba by měla být připravena se plně problematice situaci věnovat a přiměřeně zasáhnout nebo pokud by bylo řešení nad její síly, kontaktovat Policii ČR.

Tato osoba má být tudíž na místě konání akce po celou dobu přítomná a nebyť např. pod vlivem alkoholu apod.

5. Pravidla je třeba vyhodnocovat a případně vylepšovat

Po akci je vhodné se v rámci evaluace akce tázat účastnících osob na jejich názor týkající se i stanovených pravidel, jejich známosti, dodržování, ne/využití a zkušeností s nimi, včetně návrhů na doplnění nebo vylepšení.

Obsahová doporučení

1. Účast na akci – Pro koho akce je? Co je povinné?

Je vhodné promyslet účast vyučujících, doktorandů/ek či studujících vyšších ročníků, a to s ohledem na povahu dané akce, charakter programu a role jednotlivých osob na akci. **Všem potenciálně účastnícím se osobám by mělo být s předstihem srozumitelné, co se od koho očekává, jakých částí programu a akce se mají účastnit atd. Pokud je akce primárně pro nové studující, je nevhodné, aby si je na akci jezdili nejstarší spřátelení studující či snad vyučující „obhlédnout“**, jak se někdy proslýchá, aniž by se jinak na akci podíleli.

Účast na programu a na seznamovacích aktivitách může být **žádaná, ale musí být dobrovolná**. Motivování k zapojení musí být přiměřené a je třeba, aby bylo vždy zřejmé, že je v pořádku se konkrétní aktivity neúčastnit. Přístup ke studujícím a dostupnost veškerých informací potřebných ke studiu, musí být rovnocenné bez ohledu na účast nebo neúčast na seznamovací akci.

2. Aktivity zasahující do lidské důstojnosti ne!

Nevhodné jsou aktivity zasahující do lidské důstojnosti, zejména vyžadující nepřiměřený fyzický kontakt, svlékání se, konzumaci alkoholu, drog, nestandardních pokrmů a nápojů, obsahující nebo napodobující sexuální činnosti a obsah či aktivity diskriminační.

3. S alkoholem a jinými látkami podle pravidel a opatrně

Je vhodné apelovat na účastníky a účastnice, aby alkohol, případně jiné látky ovlivňující vědomí a chování, buď nepožívali nebo požívali přiměřeně **tak, aby neztráceli sebekontrolu**. Je dále vhodné **stanovit pravidla pro konzumaci alkoholu a omamných a psychotropních látek**, např. pouze v době mimo oficiální části programu nebo „alkohol až po večeři“, nebo bez tvrdého alkoholu, „drugs free akce“ apod.

Je žádoucí už v rámci informování o akci i na ní účastnícím se osobám připomenout, že za průběh akce odpovídá organizující subjekt, a že zcela volnou ruku v této věci mohou mít na jakékoliv soukromé akci. **Odpovědnost za nevhodné jednání má**

samozřejmě především takto jednáající osoba, ale i organizující subjekt může nést svůj díl odpovědnosti, pokud mohl takové situaci předejít nebo jí zamezit a neudělal to (např. právě stanovením pravidel).

4. Vztahy navazovat ideálně vrstevnické a opatrně

Navazování vztahů (přátelských, sexuálních, partnerských) musí být vždy dobrovolné a prosté sexuálního obtěžování, ponižování, nemorálního chování nebo nátlaku.

Navazování bližších mimostudijních nebo mimopracovních vztahů mezi osobami v rozdílném hierarchickém postavení, tedy takového charakteru, kdy jedna osoba ovlivňuje nebo může svým rozhodováním ovlivňovat studium nebo práci druhé osoby, je nevhodné. Takové vztahy narušují pracovní i studijní kolektivy a neumožňují dodržování zákonných povinností rovného zacházení se všemi, s respektem a za zachování principu rovného přístupu a rovných příležitostí.

5. Všímejte si okolí, požadujte dodržování pravidel a nabízejte pomoc

Pokud zaznamenáte ve svém okolí situaci nebo jednání druhé osoby, které není v souladu s pravidly akce, věnujte takové situaci pozornost. Stejně jako má organizující subjekt právo pravidla stanovit, účastníci se osoby mají právo na zajištění a kontrolu dodržování pravidel během akce. Pokud bude docházet k porušování nebo obcházení pravidel, upozorněte osobu pověřenou organizujícím subjektem na problematickou situaci. Pokud se to bude jevit jako bezpečné, můžete osobě, které je v nepříjemné situaci, pomoci, např. ji oslovit, zda je vše v pořádku, zavést s ní hovor na obecné téma, ohradit se proti nevhodnému jednání či jakkoliv jinak ji podpořit.

Závěr

Toto doporučení přináší informace a konkrétní navrhované postupy pro pořádání akcí spolky na FF UK, z pohledu působnosti ombudsmanky FF UK, s cílem zajištění bezpečného a inkluzivního prostředí. Je na každém organizujícím subjektu si vyjasnit, jaký je charakter pořádané akce, a jak přesně chce pravidla stanovit. Páteru organizačních a páteru obsahových doporučení představuje obecný rámec, který když bude respektován, může k bezpečnému konání akce napomoci.